

Ijzergieterij & emailleerfabriek DRU, Uft (foto Marcel Overbeek)

Aan de oever van de Oude IJssel in Uft staat het fabriekscomplex van de voormalige ijzergieterij- en emailleerfabriek van Diepenbrock en Reigers Uft (DRU).

Al in 1754 werd op deze plaats ijzererts gesmolten in hoogovens. Het ijzererts werd ter plaatse als brokken ijzeroer in de bodem gevonden. Voor de aandrijving van de blaasbalgen in de hoogovens werd gebruik gemaakt van waterkracht door middel van een watermolen die op een zijtak van de Oude IJssel werd gebouwd. Rond 1900 breidde de DRU zich op grote schaal uit. In 1913 werd een nieuwe emailleerfabriek gebouwd, waarin gietijzeren badkuipen werden voorzien van een emaille laag. De emailleerfabriek met bijbehorende fabriekswatertoren werd ontworpen door de bekende architect Gerrit Beltman, die ook vele textiel fabrieken in Twente heeft ontworpen. De fabriek werd uitgevoerd in betonskeletbouw door bouwmaatschappij De Kondor uit Amsterdam. Het jaartal 1754 op de fabriekswatertoren is aangebracht ter gelegenheid van het tweehonderd jarig bestaan van de DRU in 1954.

■ MONUMENT VAN DE MAAND

Ijzergieterij & emailleerfabriek DRU, Uft

Voor het DRU-complex worden momenteel plannen ontwikkeld voor een nieuwe functie. De emailleerfabriek, een rijksmonument zal in het herbestemmingsplan een functie krijgen als huisvesting voor appartementen. In een van de fabriekslodsen uit 1900, direct grenzend aan de Oude IJssel wordt in de toekomst het Nederlands IJzermuseum gevestigd. Dit museum is nu nog gehuisvest in de oude fabrieksgebouwen bij de ingang van het complex. Deze panden, die in 1902 gebouwd zijn als opslagplaats voor houten mallen, zijn waarschijnlijk ook een ontwerp van Gerrit Beltman. Deze fabriekspanden, eveneens rijksmonument, zullen dienst gaan doen als cultureel centrum, met een theater, een café-restaurant en een bibliotheek. ■

MAART 2006

INDUSTRIA IS EEN UITGAVE VAN
STICHTING FEDERATIE INDUSTRIEEL
ERFGOED NEDERLAND (FIEN).
WWW.INDUSTRIEEL-ERFGOED.NL

INHOUD

MONUMENT VAN DE MAAND 1

AGENDA 2

NIEUWS UIT AANGESLOTEN ORGANISATIES 4

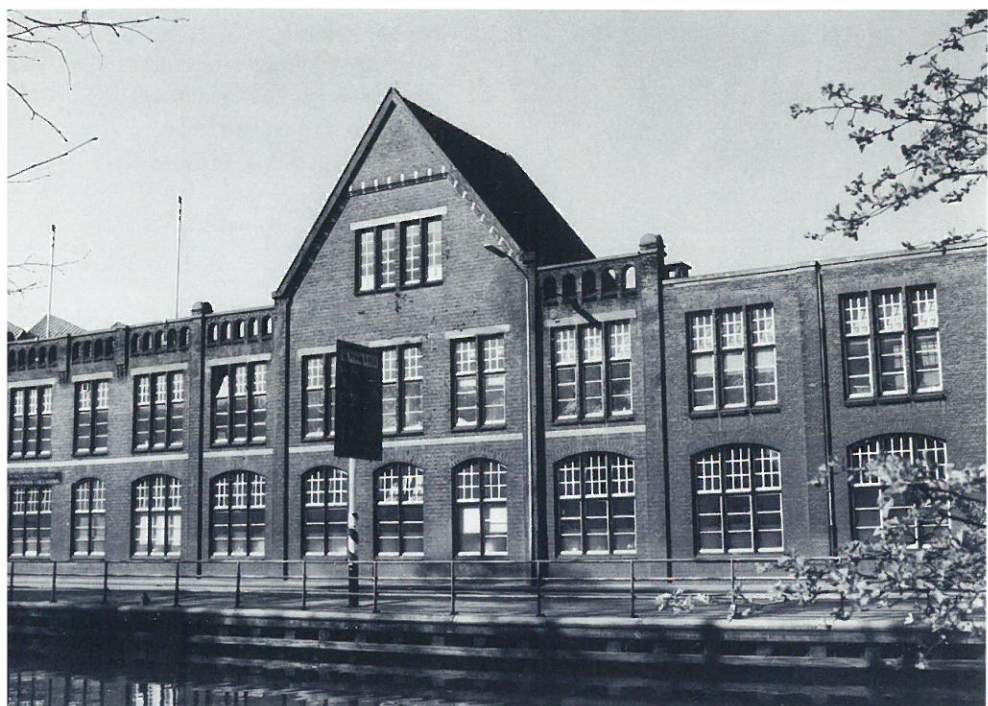
BERICHTEN 4

LITERATUURSIGNALERING 7

ADVERTENTIE

Nationale Maatschappij tot
Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie
van Industrieel Erfgoed

www.boei.nl

Helmond, machinefabriek (foto Marcel Overbeek)

■ AGENDA

Zwolle: tentoonstelling *We komen op stoom*

In het Stedelijk Museum Zwolle is vanaf 21 maart tot 19 juni een educatieve tentoonstelling te bezichtigen, gewijd aan de industriële revolutie in Overijssel. De tentoonstelling richt zich op de hoogste groepen van het basisonderwijs. Via Bart en Riekje wordt een beeld geschetst van de leefwereld van deze denkbeeldige kinderen aan het eind van de 19e eeuw. Hun ouders werken in een textiel fabriek, een ijzergieterij en de werkplaats van de Staatspoorwegen. De tentoonstellingsruimte is voor de expositie omgebouwd tot fabriekshal, waar in werkbanken allerlei voorwerpen en foto's zijn verwerkt.

Meer informatie: www.museumzwolle.nl

Helmond: televisieserie *Spijkers van katoen*

Op zondag 5 februari is de eerste tv-uitzending in Helmond gestart van de tv-serie *Spijkers van katoen*. Deze lokale productie geeft in zes afleveringen een beeld van de rijke industriële geschiedenis van Helmond. Doel van de tv-serie is om het industriële erfgoed en de industriële geschiedenis van Helmond onder de aandacht te brengen van een breed publiek, met als speerpunt de jeugd. In de serie worden hedendaagse beelden afgewisseld door historische filmbeelden en oud fotomateriaal. De tv-serie is een van de deelprojecten uit het masterplan Industrieel Erfgoed Toerisme dat door de gemeenteraad in Helmond is vastgesteld. Van Langen Mediaproducties uit Helmond is verantwoordelijke voor de productie van de tv-serie.

In de serie spelen twee leerlingen van een scholengemeenschap de hoofdrol, als 'rode

draad' in de afleveringen. De serie heeft hierdoor een belangrijk educatief tintje gekregen, waardoor de inhoud geschikt is voor leerlingen van de hoogste groepen in het basisonderwijs tot en met het voortgezet onderwijs. Bij het totstandkomen van de tv-serie is medewerking verleend door stads-historicus Giel van Hooff, ook actief in de Werkgroep Industrieel Erfgoed Helmond, en Lia van Zalinge, consulente bij het Regionaal Historisch Centrum. In de acht afleveringen van de tv-serie wordt aandacht besteed aan de Zuid-Willemsvaart, de textielweverijen, de textieldrukkerijen, de ververijen, de kleinmetaal, de grootmetaal, de houtindustrie en de voedingsindustrie.

Meer informatie: Dre Bemelmans, telefoon (0492) 587736.

Amsterdam: tentoonstelling *Lantarens door de eeuwen heen*

In het Techniekmuseum EnergeticA is een tentoonstelling te bezichtigen, gewijd aan de geschiedenis van de Amsterdamse straatverlichting. In de tentoonstelling wordt aandacht besteed aan de technische ontwikkeling van de lantarenpaal, en er zijn ook verschillende voorbeelden te zien van onder meer de gietijzeren lantarenpalen, zoals deze vanaf 1850 werden gefabriceerd.

Ter gelegenheid van de viering van 500 jaar gemeentelijke zorg voor openbare verlichting is een boekje verschenen onder de titel *500 jaar openbare verlichting in Amsterdam*. Ook is een speciaal routeboekje uitgegeven: *Lichtroutes door de stad/Dagtocht/avondwandeling*, waarin een aantal routes wordt beschreven langs hedendaagse straatverlichting in Amsterdam.

Museum EnergeticA: Hoogte Kadijk 400.

Goes, tentoonstelling *De Bevelanden onder stroom*

In het streekhistorisch museum De Bevelanden in Goes is tot 17 juni een tentoonstelling te bezichtigen over de geschiedenis van de stroomvoorziening op Zuid- en Noord-Beveland.

Aan het einde van de 19e eeuw lijkt gas de nieuwe energiebron te worden. Met gas worden gebouwen verlicht en ook straatlantarens branden op gas. Rond 1900 dient zich echter een nieuwe energiebron aan: elektriciteit. Op het Zeeuwse platteland begint de elektriciteitsvoorziening vanaf 1903 aan een gestage opmars. De meeste gemeenten gaan in zee met de PZEM, de Provinciale Zeeuwse Elektriciteits Maatschappij. In elk dorp verrijzen de typische PZEM-trafotorens. Deze trafotorens zien er uit als kluisdeuren. De tentoonstelling geeft een beeld van driekwart eeuw elektriciteitsvoorziening met veel wetenswaardigheden en prachtige anekdotes over de in-trede van de elektrische stroom en de daarop volgende instroom van allerlei elektrische apparaten.

Bij de tentoonstelling is een brochure verschenen: *De Bevelanden onder stroom, 75 jaar elektriciteit in huis*. De brochure is geschreven door Frank de Klerk, conservator van het Historisch Museum De Bevelanden. www.hmdb.nl

Vlissingen: tentoonstelling *Factories; monumentale fotowerken op xxxl formaat*

In de zware plaatwerkerij van de scheepswerf de KSG in Vlissingen is tot 27 maart een foto-expositie te bezichtigen van groot formaat foto's met als thema *Industrieel erfgoed in Europa*. De zwartwitfoto's op deze expositie zijn 'opgeblazen' tot een gigantisch formaat. De foto's zijn gemaakt door Reinout van den Bergh en Huib Fens. *Factories* is een gezamenlijk project van Reinout van den Bergh en Huib Fens. Vanaf 1997 reizen zij met regelmaat door Europa, op zoek naar fabriekscomplexen uit de eerste eeuw van de industriële revolutie. In een samenspel van twee disciplines – van den Bergh als fotograaf en Fens als beeldhouwer – leggen zij hun gezamenlijke observaties van industriële landschappen en bouwwerken vast in monumentale foto's. Locatie: Zwarte Plaatwerkerij, Hellingbaan. Meer informatie: www.burobk.nl

Rotterdam: tentoonstelling *Gispen in Rotterdam. Nieuwe verbeelding van het moderne*

Het beroemde Nederlandse meubeldesignbedrijf Gispen bestaat dit jaar 90 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum worden verschillende activiteiten, waaronder een tentoonstelling in het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) in Rotterdam georganiseerd. De geschiedenis van het bedrijf Gispen begint bij de grondlegger van het bedrijf: de industrieel ontwerper Willem Hendrik Gispen (1890-1981). Op 4 september 1916 begon W.H. Gispen de Kunstsmederij W.H. Gispen & Co. te Rotterdam. Gispen werd bekend door het stalen buismeubilair voor woningen en kantoorinrichting en de productie van Giso-lampen. Tegenwoordig is Gispen een bedrijf dat zich als innovatieve partner voor de totaalrichting van werkomgeving manifesteert door het leveren van zowel producten als services.

In samenwerking met de Stichting Gispen Collectie, het NAI te Rotterdam, Rotterdam Marketing en designwinkel De Andere Tijd te Kampen viert Gispen dit jubileum het hele jaar door met diverse activiteiten. In de tentoonstelling *Gispen in Rotterdam* staan de zwartwitfoto's, catalogi en affiches uit de jaren twintig en dertig van de Gispen stalen buismeubelen en Gisolampen centraal.

In de naast het NAI gelegen museumwoning Huis Sonneveld zijn Gispen meubelen te bezichtigen. Vanaf 18 maart t/m 17 juni 2006 worden excursies per fiets in Rotterdam georganiseerd langs bijzondere architectuur uit de jaren twintig en dertig, waarvan vele gebouwen met de beroemde meubelen en lampen werden ingericht. De excursies vinden elke derde zaterdag van de maand plaats, kosten € 12,50. Informatie en reserveren: info@rotterdam-archiguides.nl telefoon (010) 2051519.

In het Gispen Museum in Culemborg is nog tot 7 september 2006 een vaste opstelling te bezichtigen met in totaal zestig voorwerpen waaronder diverse meubels en verlichtingsarmaturen uit de periode 1916-1991. Het aluminium prototype van de Monidlastoel van Gerrit en Wim Rietveld is te zien. Tevens diverse op maat gemaakte voorwerpen uit de beginperiode van Gispen in Rotterdam, maar ook de houten Pelko-meubelen uit de oorlogsperiode. Het Gispen Museum is gevestigd op de parterre van het hoofdkantoor van Gispen International BV, Parallelweg West 23, Culemborg. www.gispen.com/historie ■

Sporbrug Van Starckenborghkanaal, Groningen (foto Marcel Overbeek)

■ NIEUWS UIT DE AANGESLOTEN ORGANISATIES

Stichting Hengelo's Educatief industria Museum (HEIM)

Het techniekmuseum HEIM is vanaf februari 2006 gehuisvest in de voormalige Wilhelminaschool. Na een restauratieproces van 2 jaar is de voormalige fabriekschool van de metaalfabriek Stork nu getransformeerd tot een volwaardig industrie-museum, met een vernieuwde presentatie van de techniekcollectie van het museum. In mei 2006 wordt het museum officieel worden geopend.

Industriestraat 9, 7553 CK Hengelo. telefoon (074) 2430054, www.techniekmuseumheim.nl

Stichting Haags Industrieel Erfgoed (SHIE)

In nieuwsbulletin 47 van *De Haagvaarder* wordt aandacht besteed aan een onbekend aspect van de telecommunicatiegeschiedenis: de telefoonmast. Vanaf 1883 werden in de stad stalen telefoontorens gebouwd, die gebruikt werden voor het (toen nog) bovengrondse telefoonnet. In 1931 werd het telefoonnet geheel ondergronds aangelegd en verdween de laatste telefoontoren uit het Haagse stadsbeeld. Verder aandacht voor fabrieksgebouwen op het industrieterrein Binckhorst en de vondst van een oud brievenboek van J.J. van Coeverden, een oud-directeur van ijzergieterij De prins van Oranje.

Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED)

In het decembernummer van het SIED-bulletin *Nijvertijd*, staat de geschiedenis van de elektriciteitsvoorziening in Deventer centraal. Na een lange periode van voorbereiding wordt in 1915 begonnen met de stroomvoorziening in Deventer. Hoewel in de jaren daarna nog veel bedrijven hun energie opwekten door middel van gas- en dieselmotoren, breidde de elektrische stroom zich na 1920 uit als een olievlek over de stad.

Meer informatie: www.sied.nl

■ BERICHTEN

Groningen

Bareveld • In Bareveld, tussen Stads-kanaal en Veendam kruist de museum-spoorlijn STAR de rijksweg N33. Omdat deze drukke autoweg de komende jaren wordt verbreed, zal ook de spoorbrug ter plaatse moeten worden verbreed. De bestaande enkelsporige brug zal worden aangevuld met een spoorbrug, die afkomstig is uit Groningen-stad. Het gaat hierbij om een enkelsporige geklonken vakwerkliggerbrug, die in 1928 werd gebouwd over het Van Starckenborghkanaal. Deze spoorbrug werd in 1998 vervangen door een moderne stalen dubbelsporige brug.

Gelderland

Apeldoorn • Op het terrein van de voormalige camping De veldekster aan de Uchelseweg staat een oud wasserijgebouw, waarvan het oudste deel uit 1877 dateert. Ooit stond op deze plaats een watermolen, die later werd vervangen door een papiermolen. De papiermolen werd, zoals zovele Apeldoornse papiermolens eind 19e eeuw omgebouwd tot stoomwasserij. Op het terrein van de camping zal een nieuwe villawijk worden gebouwd, waarbij het oude wasserijgebouw een nieuwe functie zal gaan krijgen als appartementencomplex. Het ontwerp voor dit herbestemmingsplan is afkomstig van architectenbureau van Roosmalen Van Gessel Architecten uit Delft. In het wasserijgebouw komen twee woningen, aan de beek komen nog eens enkele vrijstaande woningen. De beek zal weer in oude luister worden hersteld.

Dieren • Op het terrein van de voormalige meelfabriek van de Welkoop, aan de Oude Zutphenseweg in Dieren, wil de gemeente Rheden een complex van 36 nieuwbouwwoningen bouwen. De Stichting Behoud Welkoop is al jaren voorstander van behoud van het voormalige

maalderijcomplex, dat in de jaren twintig van de vorige eeuw werd gebouwd. Het Welkoopcomplex is al jaren buiten gebruik.

Een poging van de Stichting Behoud Welkoop om het fabriekscomplex voor te dragen als rijksmonument mislukte. Eind 2005 kwam de Raad van Cultuur met een negatief advies, het Welkoopcomplex was van onvoldoende cultuurhistorische waarde. Zeer recent kwam de Raad van Cultuur echter terug op het eerder verstrekte negatieve advies. In een tweede advies stelt de Raad van Cultuur dat de graanmaalderij op basis van de oude beleidsregeling aanwijzing Rijksmonumenten wel degelijk kans maakt om op de rijksmonumentenlijst te komen. In het advies wordt nu gesteld dat de het Welkoopcomplex een belangrijk voorbeeld is van een graanmaalderij, waarvan zowel het exterieur als het interieur voor een belangrijk deel nog in de oorspronkelijke staat verkeert. Een definitieve uitspraak wordt voor 1 april van de staatssecretaris verwacht. De gemeente Rheden en de provincie Gelderland zijn tegen handhaving van het silocomplex.

Overijssel

Enschede • tot het industrieel erfgoed van de wijk Roombeek behoren een aantal restanten van textiel fabrieken, die de vuurwerkexplosie in 2001 hebben overleefd. Een van deze gebouwen is het z.g. balengebouw, een pakhuisachtig fabriekscomplex, met sprinklerwatertoren, dat deel uitmaakte van de Katoenspinnerij Bamshoeve. Het balengebouw, dat oorspronkelijk dienst deed als opslagplaats van balen ruwe katoen, is in 2003 geheel gerestaureerd en heeft een nieuwe bestemming als projectbureau en voorlichtingscentrum voor de nieuwbouwwijk Roombeek. In december 2005 is het exterieur van dit industriële monument voorzien van een aantal historische oude booglampen,

Enschede: balengebouw Roombeek (foto Marcel Overbeek)

die afkomstig zijn uit inmiddels verdwenen naburige textiel fabrieken, zoals Menko, Roozendaal en Tetem. De installatie van de booglampen aan het Balengebouw is een project van beeldend kunstenaar Rico Pronk uit Enschede. Pronk is al jaren bezig met industrieel erfgoed als kunstobject, en is gespecialiseerd in de toepassing van elektrische schakelkasten en industriële lampen in kunstobjecten. Rico Pronk is ook actief in de stichting Industrieel Erfgoed Enschede. Meer informatie: www.ricopronk.nl

Steenwijk • Aan het Stationsplein 6 in Steenwijk staat het Polyplasticum, het eerste kunststofcentrum van Nederland waar de geschiedenis van de kunststof in beeld wordt gebracht. De kunststof werd rond 1850 in de Verenigde Staten geïntroduceerd met de uitvinding van celluloid. De Belg dr. L.H. Beklant werd later wereldberoemd door zijn uitvinding van de kunststof fenolformaldehyde, ook wel bakeliet genaamd. Deze kunststof was bij uitstek geschikt als grondstof voor telefoontoestellen, asbakken en elektrische schakelaars. Na het bakeliet kwam nylon sterk in zwang als grondstof voor talloze toepassingen, waaronder speelgoed, tuinmeubelen, zeilboten en verpakkingen. In het Polyplasticum kan de bezoeker zich vergapen aan een grote collectie bakelieten gebruiksvoorwerpen en oude machines die bij de vervaardiging van kunststoffen werden gebruikt. Ook de recente ontwikkelingen in de fabricage van kunststoffen en de invloed van kunststoffen op de moderne maatschappij komen aan bod in de expositieruimte. Dat het Polyplasticum is gevestigd in Steenwijk is geen toeval, in deze stad in noordwest Overijssel zijn van oudsher vele bedrijven gevestigd die te maken hebben met de fabricage van kunststoffen, zoals de firma Dyka BV, Nolles BV en Faget BV. Meer informatie: www.polyplasticum.nl, geopend: di/vr. 14.00-17.00 uur. =>

Draaibrug Linthorst Homankanaal bij Wijster (foto Marcel Overbeek)

Enschede • Aan de Molenstraat staat een van de oudste fabriekscomplexen van Enschede: de ijzergieterij en Machinefabriek van de firma Sanders. Het bedrijf werd in 1846 opgericht in Haaksbergen en werd in 1873 verplaatst naar Enschede. Na 131 jaar op deze plek in het centrum van Enschede gevestigd te zijn, is het bedrijf eind december 2005 verhuist naar een nieuwe locatie in Goor. Vanwege ruimtegebrek en de milieueisen van de gemeente kon het bedrijf niet langer aan de Molenstraat blijven. Het karakteristieke oude fabriekscomplex zal helaas worden gesloopt, een voorstel om althans de voorgevels met de kantoren te handhaven bleek uiteindelijk onhaalbaar. De oude in baksteen opgetrokken loodsen met de typerende sheddaken zullen eveneens worden gesloopt.

Drenthe

Midden-Drenthe • Tot de vele kanalen, die in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw in het kader van de werkverschaffing met de hand werden gegraven, behoort het Linthorst-Homankanaal. Dit landschappelijk fraai gelegen kanaal in het hart van de provincie vormde ooit een scheepvaartverbinding tussen de eerder gegraven Verlengde Hoozeveense Vaart, ten oosten van Hoozeveen, en de Beilervaart bij Beilen. Het Linthorst-Homankanaal werd in 1925 gegraven, maar zou nooit een belangrijke rol van betekenis spelen in de scheepvaart. Het kanaal speelde slechts een lokale rol, bijvoorbeeld bij het vervoer van afgegraven turf. Eind jaren zestig werd het kanaal dan ook gesloten voor de scheepvaart. Typerend voor dit kanaal zijn de zware ijzeren draaibruggen, waarvan er oorspronkelijk tien in het kanaal lagen. Deze ijzeren draaibruggen, op vierkante gemetselde draaipijslers, met de bijbehorende houten remmingswerken, en kwartcirkelvormige houten looppaden beginnen na jaren

van onbruik langzamerhand in verval te raken. Het ijzerwerk roest weg en de houten wegdekken verkeren in slechte staat. Omdat de overgebleven draaibruggen geen beschermde status hebben, maar een zeer belangrijke rol spelen in het cultuurhistorische beeld van het kanaal, is er nu overleg gaande tussen diverse instanties om de mogelijkheden tot behoud en conservering van de bruggen te bestuderen. Hierbij zijn betrokken de gemeente Hoozeveen, de provincie Drenthe en het provinciale monumentenbureau: het Drents Plateau.

Zeeland

Sas van Gent • In dit industriële centrum, gelegen aan het Kanaal van Terneuzen naar het Belgische Gent, ligt een oud sluiscomplex, dat tot de kanaalverbreding in de jaren zestig van de vorige eeuw nog in gebruik was voor het schutten van schepen. Na de kanaalverbreding kwam de oude sluis, die nog dateert uit de negentiende eeuw geïsoleerd te liggen en had geen functie meer. Met behulp van Europese subsidiegelden is in 2005 de oude sluis hersteld, in combinatie met het aangrenzende sluiseland. De herstelde sluis, met stenen wanden opgetrokken uit Arduinstein, moet in de toekomst een recreatieve functie krijgen, als ligplaats voor recreatieschepen. Op het sluiseland is een woningbouwcomplex gepland. Ook wordt onderzocht of het bestaande Industriemuseum in Sas van Gent een nieuwe plek kan krijgen in de directe nabijheid van de oude sluis.

Noord-Brabant

Veghel • In *Industria* 2005-2 werd melding gemaakt van de dreigende sloop van het grootschalige silocomplex met de veevoederfabriek van het Cehave-maalderijcomplex aan de Noordkade in Veghel. De sloop van het in beton opgetrokken silogebouw, dat in 1915 werd gebouwd naar ontwerp van architect L. Kooiken, werd onlangs door staatssecretaris mev. M. van der Laan in een rechtszaak bij de

Raad van State met succes geblokkeerd. Hiermee werd een eerdere uitspraak van de rechtbank in Den Bosch, waarin de sloop werd toegestaan, vernietigd. Volgens de uitspraak van de Raad van State heeft het silogebouw uit 1915 voldoende cultuurhistorische waarde en lokale sociaal-economische betekenis om een status als rijksmonument te rechtvaardigen.

Cehave Landbouwbelang ziet zich door de aanwijzing als rijksmonument van de silo gedwongen zich te heroriënteren op nieuwbouwplannen voor het terrein van het maalderijcomplex. Overigens was Cehave al begonnen met de sloop van het dak van de betonnen silo.

Limburg

Heerlen • Eind 2005 werd op diverse plaatsen in Zuid-Limburg herdacht dat veertig jaar terug de sluiting van de Limburgse steenkoolmijnen werd aangekondigd door de toenmalige minister van economische zaken, Joop den Uyl. Na de sluiting van de Limburgse mijnen werden de gebouwen en machines in een groots opgezette operatie praktisch geheel gesloopt. Slechts enkele restanten werden gespaard voor de slopershamer, waaronder de oude schachtgebouwen met ophaalinstallatie van de Oranje-Nassau-mijnen in Heerlen. De beide in baksteen opgetrokken schachttorens, ook wel Malakowtoren genoemd, werden eind jaren zeventig gerestaureerd en bleven als een vreemd relict staan naast een modern kantorencomplex. In het kader van de sterk gestegen belangstelling voor het Limburgse mijnverleden is in het schachtgebouw van de Oranje-Nassau-mijn in december 2005 het mijnmuseum Carboon geopend. Het betreft een kleinschalig museum met gebruiksvoorwerpen, foto's en ander documentatiemateriaal uit het Limburgse mijnverleden. ■

■ LITERATUURSIGNALERING

Nigel Smith

De Industriële revolutie

Op het gebied van industriële geschiedenis verschijnen incidenteel ook informatieve boeken, bestemd voor de jeugd. Een goed voorbeeld van een dergelijke uitgave is *De industriële revolutie*, oorspronkelijk uitgegeven en gepubliceerd in Engeland in de serie *Events & Outcomes*. Aan de hand van bronnen, prenten, foto's wordt een gedetailleerd beeld geschetst van de industriële revolutie in Groot-Brittannië. Aan bod komen onder meer, de opkomst van de katoenindustrie, de uitvinding van de stoommachine en andere machines, de ontwikkeling van de kolenbouw en de metaalindustrie, de eerste ijzeren bruggen, de aanleg van kanalen en spoorwegen, de bouw van de beroemde 'reuzenschepen' van de bekende ingenieur I.K. Brunel, de bouw van fabrieken, fabriekswoonwijken en de invloed die de industriële revolutie had op het dagelijks leven. Het boek is aantrekkelijk vormgegeven en voorzien van fraaie illustraties in kleur en zwart-wit. Een uitstekend boek om jeugd in de leeftijdscategorie 9-14 jaar kennis te laten maken met dit onderwerp. Nadeel van deze uitgave is dat de tekst zich geheel richt op de situatie in Groot-Brittannië. Behalve een beknopte literatuurlijst biedt het boek ook een overzicht van relevante websites over de industriële revolutie. Etten-Leur: Corona, 2005. 78 blz., ill., lit.opg., register, 26 cm. (Serie *Oorzaak & gevolg*). Prijs € 16,—

Tjeerd Jansen

Amersfoort en de industrie; een zoektocht naar het industriële verleden van Amersfoort

Siesta gaf in 2004 de fotograaf Tjeerd Jansen opdracht om het overgebleven industriële verleden van Amersfoort fotografisch vast te leggen. In december 2005 verscheen het resultaat in boekvorm. In het boek is een selectie van het gefotografeerde erfgoed opgenomen, onderverdeeld in de categorieën handel, fabrieken, infrastructuur, spoorwegen en nutsvoorzieningen. De fraaie zwartwitfoto's zijn afgedrukt op groot formaat en geven een goed beeld van het industriële erfgoed. De bijschriften bij de foto's zijn van de hand van architectuurhistoricus Michiel Kruidenier. Het boek is voorzien van een genummerde plattegrond, en een uitgebreide inventarisatielijst op alfabetische volgorde van straatnaam. Een uitstekend en redelijk compleet overzicht van het industrieel erfgoed in Amersfoort. Het boek is te koop bij de boekwinkels in Amersfoort of door overmaking van € 14,95 op bankrekening 462006549 t.n.v. Siesta-Amersfoort. Meer informatie: www.siesta-amersfoort.nl Amersfoort, Stichting Industrieel Erfgoed Amersfoort (Siesta), 2005. 79 blz., ill., lit.opg., bijlagen. Prijs € 14,95

Rutger van den Hoofdakker

Fietsen langs brouwerijen; een 700 Km lange bierroute in afzonderlijke etappes door Nederland, België en Frankrijk

Na een korte inleiding over de techniek van het bierbrouwen, worden in deze handzame gids dertig bierbrouwerijen beschreven door de auteur, die eerder fietstochten maakte in 23 landen. Niet alleen grote brouwerijen als Jupiler en Dommelsch worden beschreven, maar ook kleinschalige brouwerijen in plaatsen als Hasselt, Luik, Dinant, Rochefort en Chimay. Een prima gids voor de bier- en fietsliefhebber, voorzien van kleurenfoto's en routekaarten waarop de fietsroutes en de brouwerijen duidelijk zijn aangegeven. Rijswijk, Elmar, 2005. 199 blz., ill. krtn. ISBN 90-389-1597-7. Prijs € 16,50 ⇐

Bergen Op Zoom, voormalige ijzergieterij Rogier, nerinx, Richter (foto Marcel Overbeek)

Paul van Kalmthout

Zand erover

Dit boek vertelt het verhaal van een bedrijfsgeschiedenis en is tegelijkertijd een familiegeschiedenis. Paul van Kalmthout werd als zoon van de laatste directeur van de ijzergieterij Rogier Nerinx Richter in Bergen op Zoom vanaf 1992 belast met de leiding over het familiebedrijf. In dit boek beschrijft de auteur de geschiedenis van dit bekende bedrijf, vanaf de oprichting in 1882 tot de sluiting van het bedrijf in 1999. Op boeiende wijze weet van Kalmthout de lezer kennis te laten maken met het reilen en zeilen van de ijzergieterij, waarbij hij de lezer inzicht geeft in de familiegeschiedenis van de directeurs die het bedrijf hebben geleid door de jaren heen. Een knap geschreven autobiografie, waarbij de grens tussen een feitenrelaas en een roman soms nauwelijks opvalt. Het is ook een verhaal over de haat-liefdeverhouding tussen een zoon en zijn vader, over het opgroeien in een fabrikantenvilla en het min of meer gedwongen overnemen van de verantwoordelijkheid om het familiebedrijf in

tact te houden. Uiteindelijk is dit niet gelukt, als gevolg van een combinatie van verouderde bedrijfsgebouwen en machines, grote concurrentie en toenemende druk vanuit de gemeente om het bedrijf aan steeds strengere milieueisen te laten voldoen.

Met de sloop van de monumentale fabrieksgebouwen enkele jaren geleden kwam definitief een einde aan een bedrijf, dat lange tijd een belangrijke plaats innam in de industriële samenleving van Bergen op Zoom. *Bergen Op Zoom, Quist Uitgeverij, 2005. 144 blz. ill., lit. Opg. ISBN 90-73548-12-8. Prijs € 12,50.*

Bert de Haan

Doordouwers en verhalenbouwers; merken gesterkt in Twente

In dit boek beschrijft de auteur, mede-oprichter van reclame-communicatiebureau SIR en van beroep tekstschrijver, de geschiedenis van dertien bekende Twentse merken en de achtergrond van de bedrijven die deze merken voeren. Bert de Haan heeft in 1999 naam gemaakt met zijn publicatie *Feest der herkenning*, een in 1999 verschenen

overzichtswerk over de geschiedenis van Nederlandse merken. In dit fraai uitgevoerde, in groot formaat uitgegeven boekwerk wordt de bedrijfsgeschiedenis beschreven van reclamebureau De Zuil in Enschede, de beschuit- en koekfabriek van Bolletje in Almelo, de Vredesteinbandenfabriek in Enschede, Reisbureau Arke in Enschede, de Twentse Kabelfabriek in Haaksbergen, machinefabriek Stork in Hengelo, Hartman tuinmeubelen in Enschede, OAD-reisbureau in Holten, Palthe-stomerij in Almelo, Asito-schoonmaakbedrijf in Almelo en de Grolsch-bierbrouwerij in Boekelo. Het boek is rijk voorzien van zwart-wit en prachtige kleurenopnamen, met ook tal van reclameafbeeldingen. *Enschede, SIR, 2005. 194 blz., ill., Lit.opg., register. ISBN 90-71610-62-4. Prijs € 28,50. ■*

COLOFON

Industria: nieuwsbulletin van de 65 bij de Stichting Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties.

Het nieuwsbulletin verschijnt vier keer per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Redactie Industria, p/a M.N.M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle.

E-mail industria@industrieel-erfgoed.nl

Kopij voor *Industria* 2006 nr. 2 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 21 april 2006.

Secretariaat en abonnementen

FIEN, C.H.R.T. Weevers, Zomervaart 206f, 2033 DN Haarlem, telefoon (023) 5353624.

E-mail secretaris@industrieel-erfgoed.nl

Internet www.industrieel-erfgoed.nl

Abonnementsopgave

Door overmaking van € 18,— voor de jaargang 2006 op postbankrekening 132802, t.n.v. Stichting FIEN-Industria

Vormgeving

Go Puck, Groningen

Druk

PlantijnCasparie Groningen